

LÄNSSTYRELSEN
Värmlands län
Planeringsavdelningen
Byrådirektör L Furuholm

BESLUT
1987-12-07

11.1211-788-84
(Jfr 11.1211-2416-77)

BESTÄMMELSER
och
SKÖTSELPLAN

FÖR NATURRESERVATET TISKARETJÄRN (Atikullen) i Sunne kommun,
Värmlands län

Länsstyrelsens beslut denna dag innebär ändring av tidigare reservatsbestämmelser från den 22 maj 1978 samt fastställelse av skötselplan för reservatet. Länsstyrelsens tidigare beslut (1978-05-22) upphör härmed att gälla.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Beslutsdel

Uppgifter om reservatet
Beskrivning av området
Ärendets beredning
Områdets betydelse och behov av skydd
Länsstyrelsens beslut
Ändamålet med reservatet
Föreskrifter gällande rätten att förfoga över fastighet
” allmänheten
” naturvårdsförvaltningen

Skötselplanedel

Syftet med naturvårdsförvaltningen
Disposition och skötsel av mark och vatten
Hävd av slättermarken
” betesmarken
” odlingsmarken
Jakt och faunavård
Disposition och skötsel av byggnader
Djurhållning
Vattenförsörjning
Anordningar för rekreation och friluftsliv
Tillsyn
Finansiering

Förordnande om naturreservat för del av fastigheten Tiskaretjärn 1:2 i Sunne kommun, Värmlands län

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Naturreservatet Tiskaretjärn (Atikullen)
Kommun	Sunne
Socken	Gräsmark
Fastighet	Del av Tiskaretjärn 1:2.
Lägesbeskrivning	Ca 1 mil VSV om Uddheden. Koordinationer 66483/13298. Topografiska kartbladet 11 C NO Ekonomiska kartbladet 11C 9f och 11C 9g.
Areal	Ca 21 hektar
Markägare	Staten genom naturvårdsfonden

Naturvårdsförvaltare Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län

Beskrivning av området

Reservatet ligger insprängt som en oas i ett vidsträckt barrskogslandskap. Gården är en finnbosättning som lades under odling omkring 1625. Allt tyder på att området har hävdats kontinuerligt sedan dess. Så sent som på senare delen av 1800talet var detta en trakt med många liknande torp.

Geologi

Traktens berggrund präglas av mörka, hyperitliknande bergarter samt olika malmförekomster. Bland annat finns järn- och koppargruvor endast 1 km väster om reservatet.

Vegetation

Vegetationen i trakten präglas av den ställvis kalkrika berggrunden. Barrskogen är ofta av typ ängsgranskog. Inom reservatet finns åtskilliga kalkgynnade, växtarter t ex blåsippa, vårärt, trolldruva, tvåblad, hässlebrodd och stinksyska.

I träd- och buskskikt finns alm, lind, hassel och skogstry.

Av de slåttergynnade arterna kan nämnas fältgentiana, slåttergubbe, slåtterblomma och brudsporre. Dessa arter är tecken på lång obruten hävd.

Idag finns fyra huvudbiotoper inom reservatet:

1. åker (endast slåtter under de senaste 10 åren)
2. slåtteräng (sporadisk slåtter under de senaste åren)
3. lövskog på gammal slåttermark
4. granskog på gammal slåttermark.

Biotop 4 har enligt villkoren för reservatsbildningen nästan helt avvecklats. Den senaste avverkningen av granskogen skedde vintern 1982/83 och numera saknas denna biotop nästan helt inom reservatet.

Djurliv

På grund av områdets karaktär av oas i skogslandskapet är det en populär tillflyktsort för älgar och rådjur. Hasselbeståndet drar också till sig ett flertal nötkräkor på höstarna.

En inventering av (undersökning om) djurlivet i området är önskvärd.

Kultuhistoriska förhållanden

Som tidigare nämnts är reservatet ett gammalt finnboställe med anor från 1600-talets början. De nuvarande byggnaderna är dock av betydligt senare datum. Mangårdsbyggnaden är byggd i slutet av 1800-talet. Ladugården är en blandning av 1800-tal och 1950-tal. Stolpboden är av allt att döma hitflyttad efter 1842 eftersom den inte finns med på laga skifteskartan från den tiden.

Området hyser åtskilliga gamla husgrunder, odlingsrösen och spår av små åkrar. Av kulturlämningarna är en registrerad som fornlämning: skålgropar (älvkvarnar) strax S om jordkällaren. Det odlingslandskap som finns 1982 är en rest av 1800- och 1900-talets odlingsformer med relativt stora åkrar på inägor. De så sent som på 1940-talet helt öppna slåttermarkerna har dock nu övergått till lövskog.

Reservatet utgörs av gårdens inägor. Dessa var enligt uppgift under första hälften av 1900-talet så gott som trädfria. Djuren, förutom hästen, var hänvisade till skogsbete. Inägor producerade spannmål och vinterfoder i form av hö och löv.

Djurbesättningen bestod av upp till 12 kor, 12 får och 1 häst. Dessutom grisar och höns. Jordbruksdriften upphörde 1963.

Markanvändning

Åkrarna öster om uppfartsvägen har slåtrats under de senaste femton åren. Plöjning och gödning med konstgödsel har förekommit på endast en liten yta (västra delen av åker A).

På övriga öppna åkrar och slåtterängar har slåtter bedrivits sporadiskt för att motverka igenväxning.

Större delen av reservatets barrskog har avverkats under perioden 1978-83 som en följd av reservatsbildningen.

Jakt bedrivs inom ramen för ett jaktvårdsområde.

Tillgänglighet

Området nås via bilväg från väg 885 mellan Trötvik och Fredros. Vägen är provisoriskt skyltad.

Slitage- och störningskänslighet

Området är inte särskilt känsligt för slitage och störningar.

Anordningar för friluftslivet

Idag finns parkeringsplats, toalett, sopkärl, informationstavla och tre sittgrupper.

Inventeringar

Området inventerades ur botanisk synvinkel 1968. Dessa provytor var dock alltför få för att tjäna något syfte. Under 1982/83 har en mer omfattande botanisk inventering och fotodokumentation genomförts. Fasta provytor och fotopunkter har lagts ut för framtida jämförelser. Denna dokumentation finns vid länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Bevarande av nordiska lantraser, "rödkulleprojektet"

Flera gamla raser av husdjur är utrotningshotade. Mest hotade är fjordko, telemarksfe, rödkullan, jämtlandsgæt, gutefår "vild" spaelsau, ölandsgås, gul anka, blå anka, jaerhöns och nordsvensk brukshäst.

Avsikten är att reservatet skall utnyttjas för att rädda någon eller några av dessa nordiska raser. I första hand planeras avel med rödkullan.

Denna skötselplan har utformats med tanke på detta "rödkulleprojekt" som drivs av Rhedinska stiftelsen.

I dag finns i Sverige och Norge ca 80 rödkullor samt 8 semintjurar och 4 livtjurar.

Ärendets beredning

Naturreservatet Atikullen bildades 1978 för att bevara ett äldre odlingslandskap med artrik och intressant flora.

Skötseln av området bestod sedan jordbrukets nedläggelse 1962 i årlig slåtter av vissa åkrar. Flera åkrar samt hackslåttmarken låg i träda. Upprepade röjningsinsatser gjordes för att hålla området öppet.

1981 föreslog den ansvarige för ekoföretagningen vid Universitetet i Karlstad, Pontus Örtendahl, att reservatet skulle användas för internatkurser i ekoför. Diskussioner ledde fram till att Föreningen Ekoför bildades. Föreningen, vars syfte är att vårda värmländska nedläggningshotade kulturmarker och att bevara utrotningshotade husdjursraser, fick naturvårdsmyndigheternas förtroende att i praktiken sköta reservatet under förutsättning att byggnaderna rustades upp. Föreningen upplåter i sin tur husen och marken till Universitetet för ekoföretagning i form av internatkurser. Under åren 1982-86 har byggnaderna rustats upp och kursverksamheten börjat. Detta innebär att det finns folk och djur i reservatet året om från och med 1986.

Med anledning av denna intensifierade reservatsskötsel har statens naturvårdsverk inköpt hela reservatet inklusive byggnader.

Vidare har länsstyrelsen funnit anledning att revidera såväl beslut som skötselplan.

Områdets betydelse och behov av skydd och vård samt anordningar för friluftslivet

Området är botaniskt intressant på grund av lång obruten hävd samt gynnsamma växtbetingelser i form av näringsrik jord och gott lokalklimat. Det har zoologiskt intresse på grund av biotoper för ovanliga djur. Området är kulturhistoriskt intressant genom att det har anor från den finska invandringen på 1500 och 1600-talen.

Området har pedagogiskt intresse på grund av den intensiva skötseln med gamla metoder och redskap, som ger bilden av ett levande ålderdomligt jordbruk.

I första hand skall här drivas jordbruk enligt gamla principer, med traditionella metoder och redskap, och med syfte att bevara utrotningshotade växter och husdjursraser. Hela reservatet skall därför vara tillgängligt för detta slags jordbruk. Särskilt viktig är kullen på vilken hackslåtter bedrivs. Där förekommer några av de hävdberoende växtarter som indikerar mycket lång obruten hävd. Hävden på kullen skall ge förutsättningar för dessa arters ökning inom området.

I övrigt bör inte markanvändningen inom reservatet fastläggas eftersom det ålderdomliga jordbruket är dynamiskt: äng, åker, träda, linda och betesmark är de typer av markanvändning som är aktuella, men fördelningen av dem inom reservatet skall vara föränderlig i såväl tid som rum.

I skötselplanen anges dock dagens indelning av marken i äng, åker och betesmark. Denna indelning skall dock inte ses som något absolut, utan framtida förändringar skall vara möjliga. Ett fortlöpande samråd mellan brukaren och länsstyrelsen krävs dock för sådana förändringar.

Länsstyrelsens beslut

Det beskrivna området, som avgränsas med innerkanten av en punktstreckad linje på bifogad karta (bilaga 1), har av skäl som ovan nämnts skyddats som naturreservat genom beslut den 22 maj 1978. På grund av förändrade förutsättningar angående reservatets skötsel ändrar härmed länsstyrelsen med stöd av 12 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1974:1025) sitt beslut. Ändringen gäller namn, utformning av beslutstexten, vissa föreskrifter samt skötselplanen. Länsstyrelsens tidigare beslut upphör att gälla då det nu fattade beslutet vinner laga kraft.

Naturreservatets namn skall vara naturreservatet Tiskaretjärn.

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara och vårda ett ålderdomligt odlingslandskap i finnbygden samt att i största möjliga utsträckning göra detta med gamla metoder och redskap. Detta innebär att slätterängens växtsamhälle särskilt skall bevaras och vårdas med kända ålderdomliga metoder. Vidare skall gamla husdjursraser och kulturväxter knutna till denna typ av odling så långt möjligt användas och gynnas. Ändamålet är vidare att sprida information om områdets natur och kulturhistoria till allmänheten.

Ändamålet skall tryggas genom att

- bedriva ett småskaligt, ålderdomligt jordbruk med traditionella metoder och redskap
- i första hand bör betesdriften ske med utrotningshotade husdjursarter och främst rödkullan
- i första hand bör utrotningshotade spannmålssorter och ogräs användas i odlingen.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen, vilka anges nedan.

A. Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares eller annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bedriva täktverksamhet
2. anordna upplag annat än för jordbrukets behov och i övrigt för gårdens skötsel
3. skada mark och vegetation t ex genom användning av tunga maskiner, virkestransporter eller dylikt
4. utföra plantering eller sådd av barrträd eller på annat sätt bruka marken annat än i överensstämmelse med fastställd skötselplan
5. använda kemiska bekämpningsmedel eller konstgödning i jordbruket

Utan tillstånd av länsstyrelsen är det förbjudet att

6. uppföra ny eller ändra befintlig byggnad
7. anlägga ny väg
8. dika. Underhåll av befintliga diken är dock tillåten

9. dra fram ledning.

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet och som är angivna under B och D nedan.

B. Föreskrifter jämlikt 9 § naturvårdslagen angående sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att de åtgärder vidtages inom området som framgår av bifogad skötselplan, nämligen

1. Utmärkning av och upplysning om reservatet
2. Utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv, nämligen strövstigar, informationsanläggning, rastplatser och toalett
3. Rójning, gallring, avverkning, bete, slåtter, åkerbruk, hamling, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar enligt till beslutet fogad skötselplan.

C. Föreskrifter jämlikt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon annat än på anvisad väg eller parkera annat än på anvisad plats
2. uppställa husvagn
3. tälta
4. göra upp eld
5. skada vegetationen genom att plocka eller gräva upp örter och gräs, bryta kvistar eller på annat sätt skada buskar och träd
6. på ett störande sätt använda radioapparat, grammfon, bandspelare och dylikt
7. beträda växande gröda (åker- och slåttermark innan skörd respektive slåtter)
8. snitsla spår, ordna orienteringskontroll eller genomföra tävlingar.

Föreskrifterna C2, 3, 6 och 8 gäller även markägare och innehavare av särskild rätt (brukaren).

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet m m

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen med mera som framgår av bifogad skötselplan. Inom ramen för denna kan länsstyrelsen fortlöpande meddela direktiv för förvaltningen
2. Reservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 031522) och enligt naturvårdsverkets anvisningar
3. Naturvårdsförvaltare skall vara skogsvårdsstyrelsen i länet som fortlöpande skall samråda med länsstyrelsen vid förvaltningen.

SKÖTSELPLAN

Skötselplanen omfattar dels denna textdel, dels bifogade skötselplanekartor 1 och 2 (bilaga 2 och 3). Skötselplanen upprättades under 1986.

Syftet med naturvårdsförvaltningen

1. Bevara och vårda det ålderdomliga odlingslandskapets utseende, flora och fauna samt att detta sker med hjälp av ålderdomliga, traditionella metoder och redskap.
2. Bevara utrotningshotade växtarter och husdjursraser.
3. Genom lämpliga anordningar ge allmänheten information om kulturlandskapets utveckling i denna trakt.

Området indelas i åker, äng och betesmark enligt dagens situation. Framtida omDispositioner kan bli aktuella.

Disposition och skötsel av mark och vatten

Zon I Hävd av slåttermarken (2,5 ha)

Beskrivning: Zonen består dels av den hasselklädda kulle som enligt vissa källor kallas Åti, dels av ett par fuktiga partier mellan åkrar. Kullens flora har inventerats (Furuholm 1982 opubl) med avseende på fanerogamer. Artsammansättningen tyder dels på goda näringsbetingelser inklusive kalkpåverkan, dels på en lång obruten hävd. Den förstnämnda faktorn kan illustreras med arter som blåsippa, underviol, trolldruva, vårärt och hassel, den andra med fältgentiana, slåttergubbe, slåtterblomma och brudsporre. Kullen bär spår av insprängda små åkertegar här och där och enligt den senaste arrendatorn har området betats så sent som på 50-talet. Efter det att driften upphörde på gården 1963 har kullen buskröjts och slåtrats enstaka gånger fram till 1983 då slåttern återupptogs igen. Hasselbeståndet har brett ut sig under de senaste decennierna - endast en buske fanns på 1940-talet. De slåtterberoende arterna (fältgentiana mfl) är hårt trängda och finns bara kvar på de torraste partierna där förhållandena fortfarande mest påminner om den välhävda ängen.

Mål: Hävden av slåttermarken skall syfta till att vidmakthålla en traditionell ängsskötsel med ambulerande åkrar, lövtäkt och slåtter. Viktigt är att arter som fältgentiana, slåttergubbe, slåtterblomma och brudsporre gynnas.

Riktlinjer och åtgärder: Slåttern skall utföras sent ca 15 juli. Den skall normalt inte påbörjas förrän efter ängsväxternas fröspridning. Lövträd och buskar skall fungera som ljusfördelare och gödslingsmekanism. De skall ambulera över ängen i ett långsamt tempo, alternerande med de öppna slåtterytorna. Lövfallet skall i huvudsak fungera som gödning. Hasseln gallras så att slåtterytorna på ca 100 m² öppnas i hassellunden. I första hand tas gamla hasselbuketter bort. Riset kan läggas upp på stenrösen och även brännas på den gamla jaktstugegrunden. Näring frigörs också vid olika typer av lövtäkt. Kunskaper om de gamla odlingsformerna skall noga tas till vara och dokumenteras av brukaren i samarbete med länsstyrelsen. Dokumentation om de slåtterberoende växtarternas status skall också ske såväl med fotografier som med botanisk taxering. Slåtter skall även ske i vissa mindre områden mellan de brukade åkrarna i övriga delar av reservatet. Gräsyterna slåtrats varje år med början tidigast ca 15 juli enligt bygdens tradition och för att ängsväxterna skall hinna fröa av sig. Åkerytor med en sammanlagd samtidig area av högst 2 000 m² får vara öppna inom slåtterängen. Dessa skall brukas med gamla metoder och grödorna kan bestå av finnråg, midsommarråg, lin, korn eller rovor med inblandning av olika åkerogräs (se bilaga 3). Odlingen får ske högst 4 år i sträck. Därefter får åkerytorna valla över och återgå till slåttermark, eventuellt med inväxt av hassel.

Återupptagning till åker får tidigast ske 20 år efter övervallningen. Brukaren skall därför bokföra var och hur varje sådan odling bedrivs.

Lövtakten skall ske dels i form av hamling av träd (sälk, lind, lönn, björk) främst inom betesområdena, dels i form av rotskottstakt inom slåtterområdena. Lövtakten skall ske efter slåttern.

Hamlingen sker genom kapning av stam och grenar så högt upp att betesdjuren (och älgarna) inte kommer åt att beta av lövet. Hamling sker vart tredje - femte år på varje hamlingsträd. Första hamlingen sker på unga träd med ca 7-10 cm diameter.

Rotskottstakten sker genom nedhuggning av sly som släppts upp på svårslagna delar av slåttermarken.

Zon II Hävd av betesmarken (12,6-ha)

Beskrivning: Den blivande hagmarken består i huvudsak av gamla slåttermarker, samtliga dock beskogade/har nyligen varit beskogade. I S och O består trädsiktet av ca 40-årig björkskog med inslag av gran, sälk och asp. I V är trädsiktet nästan helt avverkat - endast enstaka lövträd återstår av den tidigare granskogen. Den slåtter som bedrivits har varit av typ "Hackslåtter" dvs marken är stenig och ojämn. Vegetationen visar dock inte längre några spår av slåttertiden annat än på något ställe, där det finns enstaka exemplar av slåtterblomma och brudsporre. Inom betesområdet finns också flera spår av gamla husgrunder, åkrar, odlingsrösen och stenmurar. Motivet till varför dessa delar skall överföras till betesmark är att reservatets area inte motsvarar den ursprungliga gårdens intressesfär med avseende på betesmark. Förr gick betesdjuren "på skogen" medan inägan endast nyttjades till spannmåls- och foderproduktion. För närvarande måste dock betesdjuren ta dessa inägomarker i anspråk. I ett senare skede kan det bli aktuellt att djuren sommartid går på bete på andra platser, utanför reservatet. varvid dessa partier åter kan inlemmas i slåttermarken. Detta kräver dock mycket stora personella resurser.

Mål: Att genom lämplig djurhållning och betes tryck skapa och vidmakthålla hagmark.

Riktlinjer och åtgärder: Områden enligt bilaga 1 skall disponeras som beteshage med ett glest trädsikt av lövträd. Skapandet av hagmarksmiljön görs av brukaren i samråd med länsstyrelsen.

Zon III Hävd av odlingsmarken = åker (4,9-ha)

Beskrivning: Åkrar med samma figurer som på 1842 års skifteskarta. Brukningen pågick fram till 1963 varefter en period med igenväxning följde. En brukare i trakten började omkring 1970 röja för höproduktion på merparten av åkrarna. Plöjning skedde på ett par åkrar och konstgödsel användes endast på västra delen av åker A. De minsta åkrarna väster om vägen buskröjdes av länsstyrelsen 1978.

Mål: Att genom lämplig hävd bevara den på bilaga 1 angivna åkermarken.

Riktlinjer och åtgärder: Odlingsmarken skall hävdas genom åkerbruk. Kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel får inte användas. Dikning får normalt inte ske. Underhåll av befintliga diken, t ex på och i anslutning till myråkrarna är dock tillåten. Mellan åker och skog bör det normalt finnas en flera meter bred åkerren. Åkerrenarna skall hävdas genom slåtter. Enstaka hamlingsträd bör också finnas på dessa liksom ute vid odlingsrösen i åkermarken. Åkerbruket skall ske genom växelbruk i huvudsak enligt bifogade schema (bilaga 6).

Jakt och faunavård

Jakten berörs inte av reservatsbildningen. Särskilda anordningar för utfodring av vilt bör inte förekomma.

Disposition och skötsel av byggnader

Enligt föreskrifterna för reservatet (8 § naturvårdslagen) krävs länsstyrelsens tillstånd att uppföra ny byggnad och för att ändra befintlig byggnad. Byggnaderna ägs av staten men disponeras av brukaren genom ett särskilt avtal. Byggnadernas utseende m m finns dokumenterade hos länsstyrelsen. Byggnaderna ställs i ordning av länsstyrelsen i form av beredskapsarbeten i den mån sådana medel kan erhållas. Eventuella om- och tillbyggnader skall exteriörmässigt utföras i överensstämmelse med traktens byggnadstradition. Nya byggnader kan komma att behövas i framtiden. Dispens kan lämnas angående nyanläggning av hus som hör ihop med ett gammaldags jordbruk och som exteriört anpassas till gårdens tidigare byggnadsbestånd. Exempel på sådana byggnader är loge, bastu, smedja, sommarlagård, fähus etc.

Djurhållning

En av orsakerna till revideringen av skötselplanen är att det inom reservatet skall bedrivas avel av utrotningshotade nordiska husdjursraser. I första hand gäller detta rödkullekon. Avelsmaterialet tillhandahålls av Rhedinska stiftelsen, vars huvuduppgift är att trygga rödkullans framtid. Inom reservatet skall normalt hållas sex rödkullekor. Dessutom kan hästar, får, getter, höns, grisar och eventuellt andra husdjur hållas, dock endast i sådan omfattning att reservatets Jordbruksproduktion tillsammans med externa sommarbeten kan bära djurstocken.

Vattenförsörjning

En god tillgång på bra vatten är nödvändig för att driva gården på ett betryggande sätt. En ny brunn har djupborrats mellan mangårdsbyggnaden och ladugården 1983. Nya grävda brunnar kan vid behov anläggas på ett par ställen i betesmarken. I dessa fall skall följande beaktas:

- brunn skall anläggas så att risk för förorening från jordbruket undviks
- brunnsrören skall ha täta skarvar och omges av tätande skikt av lera
- översta brunnsröret skall sticka upp ca 30 cm ovan jord
- markytan runt översta brunnsröret skall vara tät ca 1 m från röret
- vattnet skall ledas till pump som ligger på minst 25 m avstånd från brunnen.

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Övergripande mål

Ändamålet med reservatsbildningen är i första hand att bevara det gamla odlingslandskapet. Reservatets syfte är också att bidra till allmänhetens kännedom om naturen.

Särskilda anordningar för friluftslivet skall därför anordnas så att allmänheten kan studera reservatet utan att störa reservatsskötseln i övrigt. Se även bilaga 4.

Tillgänglighet

Skyltningen av tillfartsvägarna kompletteras och förbättras. Dagens infart vid Ragvaldstjärn kompletteras med skyltning vid Mången. De små, blå vägvisarna ersätts med större, tydligare skyltar vid de olika vägskälen.

Ny parkeringsplats anordnas utanför reservatets södra del. Vid reservatsgränsen placeras en träskylt med texten "Naturreservatet Tiskaretjärn".

Friluftsanordningar

Stigar

Beskrivning: Markerade stigar saknas för närvarande.

Riktlinjer och åtgärder: Ett system av stigar skall markeras i enlighet med skötselplanekarta (bilaga 2). Avsikten är att besökare skall kunna studera det levande jordbruket utan att störa. Befintliga bord och bänkar omplaceras till den nuvarande parkeringsplatsen.

Sanitära anordningar

Beskrivning: Toalett med sugtank samt sopställ finns idag.

Riktlinjer och åtgärder: Ny trätoalett av handikappmodell byggs vid den nya P-platsen. Sopställen flyttas också dit.

Renhållning

Sopor och latrin skall genom särskilt avtal tas om hand av kommunen.

Information

Befintlig informationstavla kvarstår, men taket byggs om och beläggs med tjärad lockpanel. I framtiden bör ett större "informationsskjul" byggas i anslutning till den gamla P-platsen som ligger centralt i området.

Folder som behandlar reservatet och dess skötsel bör framställas och tillhandahållas för besökare.

Tillsynsman skall tillse att besökare i möjligaste mån, dock minst enligt nedanstående tablå, kan få vägledning om reservatet och dess skötsel.

Guidad information (minimum) eventuellt mot betalning

<u>Tid</u>	<u>Omfattning</u>
Maj-juni	Varje lördag-söndag
Juli	Varje dag
Augusti	Varje lördag-söndag

Information kan schemaläggas så att personal inte ständigt binds till denna verksamhet.

Utmärkning av reservatets gräns har utförts enligt svensk standard.

Tillsyn

Tillsynsman (=brukaren) skall finnas för området. I framtiden skall tillsynen av detta reservat samordnas med naturreservatet Kalvhöjden, som ligger ca 2 km från Tiskaretjärn.

För tillsynsmannen (= brukaren) skall avtal och arbetsinstruktion upprättas.

Dokumentation av utförda åtgärder

Brukaren skall dokumentera utförda löpande åtgärder genom att ange

- skötselområde, åkerbeteckning eller dylikt
- utförd åtgärd (metod, gröda, kvantitet etc)
- datum för åtgärdens utförande
- produktionsresultat inom fasta provytor
- de slätterberoende arternas utbredning och status.

Vidare skall brukaren fotodokumentera principiellt viktiga åtgärder, redskap m m. Länsstyrelsen ansvarar för revidering av botaniska provytor och fotodokumentation från fasta fotopunkter.

Dokumentation skall ligga till grund för eventuell revidering av skötselplanen. Se dokumentationsblankett bilaga 4.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen skall i detta speciella fall fungera som en ram för ett levande jordbrukslandskap. Markanvändningen inom de olika delarna kan därför inte låsas för all framtid.

Revidering av skötselplanens riktlinjer för de enskilda sköseltyperna och skötselområdena kan bli nödvändig i framtiden därför att det här speciella jordbrukets förutsättningar kan komma att förändras. Vissa omdispositioner måste då vara möjliga. Dessa beslutas av länsstyrelsen.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Ekonomisk utredning

Kostnaderna för reservatets skötsel under den närmaste 10-årsperioden inskränker sig till årligt behovsprövat driftsbidrag till Föreningen Ekosofia. Detta bidrag är 1986 15 000 kronor. Dessutom tillkommer kostnaden för sop- och latrintömning samt underhåll av p-platsen.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av brukaren (Föreningen-Ekosofia)

Kostnader i samband med skötsel av mark och djur samt drift och underhåll av byggnader och stängsel.

Bekostas av staten: Sop- och latrintömning vid allmänhetens P-plats. Om medel för beredskapsarbeten kan erhållas kan staten också bekosta uppförande av nya byggnader, stängsel och dylikt.

Intäkter: Intäkter från jordbruksdriften, besöksavgifter från guidade visningar m m tillfaller brukaren. Nettobehållning vid skogsavverkning tillfaller staten.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljö- och energidepartementet, se bilaga 6

Vid den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsråd Beckman beslutat och byrådirektör Furuholm varit föredragande, deltog även naturvårdsdirektör Wirén, företrädare för juridiska enheten, planenheten och lantmäterienheten samt länsantikvarie Hillgren.

Rune Beckman

Lars Furuholm

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Skötselplanekarta 1
3. Skötselplanekarta 2
4. Dokumentationsblankett
5. Ekonomisk utredning
6. Hur man överklagar

Kopia till

Statens naturvårdsverk + mottagingsbevis

Statens planverk

F B M

Sunne kommun, kommunstyrelsen

Sunne kommun, byggnadsnämnden

Lantbruksnämnden

Skogsvårdsstyrelsen

Vägförvaltningen

Lantmäterienheten

Planenheten

Föreningen Ekosofia

naturvårdsregistret

Akten

Reservatspärmen